

nr 75
2025

Dolnośląski
Ośrodek
Doskonalenia
Nauczycieli
we Wrocławiu

skrypty belfra

Witold Pietruk

Działania z obszaru doradztwa zawodowego – Wewnątrzszkoly System Doradztwa Zawodowego w szkole

Realizowane w szkołach doradztwo zawodowe polega na zaplanowanych i systematycznych działaniach mających na celu wsparcie dzieci i uczniów w rozpoznawaniu i rozwijaniu własnych zainteresowań i predyspozycji zawodowych¹.

Sposób realizacji szkolnego doradztwa zawodowego obejmuje działania z zakresu orientacji zawodowej, wspieranie uczniów w wyborze dalszej ścieżki edukacyjnej i zawodowej oraz organizację działań praktycznych. Są to zadania doradcy zawodowego, jak również pedagoga, psychologa (w ramach pomocy psychologiczno-pedagogicznej) oraz innych nauczycieli prowadzących zajęcia z zakresu kształcenia ogólnego. Jest zaplanowanym i uporządkowanym procesem działań podejmowanych przez szkoły, mający na celu wsparcie uczniów w podejmowaniu świadomych decyzji dotyczących ścieżki edukacyjnej i kariery. Obejmuje zdiagnozowanie potrzeb, ustalenie celów, wybór metod (np. pogadanki, warsztaty, wycieczki, testy) i form (indywidualne i grupowe), a także ocenę efektywności podjętych działań².

Zawarte są one w treściach Wewnętrzzszkolnego Systemu Doradztwa Zawodowego realizowanego przez wszystkich nauczycieli i specjalistów. Odnoszą się do uczniów, rodziców (opiekunów prawnych) i nauczycieli. System ten przygotowywany jest na cały cykl kształcenia³. Jest jednym z najważniejszych zadań rady pedagogicznej realizowanej zgodnie ze Statutem Szkoły i stanowi integralną część procesu wychowania w szkołach⁴. Zawiera określone cele doradztwa zawodowego, bez których nie tylko trudno określić, czemu te zajęcia służą, ale też niemożliwe staje się zbadanie, na ile efektywne są podejmowane działania i jaką mają jakość⁵.

Mając tę świadomość na uwadze, ważne jest wdrożenie opracowanego dla szkół Wewnętrzzszkolnego Systemu Doradztwa Zawodowego. Powinien być on znany nie tylko dyrektorowi szkoły, który go zatwierdza, ale również uczniom, rodzicom, nauczycielom, otoczeniu społecznemu szkoły, pracodawcom z danej branży⁶. Powinien opierać się na założeniach, że wybór zawodu jest procesem rozwojowym, który kształtuje się na przestrzeni wielu lat życia. Środowisko, predyspozycje, czynniki emocjonalne, rodzaj i poziom wykształcenia, wartości, wychowanie, własna aktywność mają wpływ na wybór zawodu. Wiedza na temat siebie, na temat zawodów, możliwości edukacyjno-zawodowych, rynku pracy są elementami składającymi się na wybór zawodu⁷.

Tak działający System Wewnętrzzszkolnego Doradztwa Zawodowego dla różnych przedmiotów kształcenia opisuje zadania rady pedagogicznej, zakres tematyczny pracy z uczniami różnych typów szkół oraz Centrum Kształcenia Zawodowego i Centrum Kształcenia Ustawicznego, propozycje pracy z rodzicami, wskazania do aktywizacji uczniów i tworzenia szkolnej bazy informacyjnej⁸.

W szkole podstawowej WSDZ jest podzielony na trzy etapy. W klasach I-III jest to etap orientacji zawodowej (poznanie siebie, własnych zasobów: zainteresowań, zdolności i uzdolnień).

1 Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe (Dz. U. z 2025, poz. 1043). Art. 26a. Działania w zakresie doradztwa zawodowego w przedszkolach i szkołach. Przedszkola, oddziały przedszkolne w szkołach podstawowych i inne formy wychowania przedszkolnego oraz szkoły, z wyjątkiem szkół artystycznych, prowadzą zaplanowane i systematyczne działania w zakresie doradztwa zawodowego, w celu wspierania dzieci i uczniów w procesie rozpoznawania zainteresowań i predyspozycji zawodowych oraz podejmowania świadomych decyzji edukacyjnych i zawodowych, w tym przygotowania do wyboru kolejnego etapu kształcenia i zawodu,

2 Rozporządzenie MEN z dnia 12 lutego 2019 r. w sprawie doradztwa zawodowego (Dz.U. z 2019, poz. 325). Rozporządzenie to określa zakres treści, sposób realizacji oraz zadania doradcy, a jego częścią są załączniki z programami dla różnych typów szkół. Zajęcia są obowiązkowe, ale nie są oceniane, a informacja o udziale ucznia nie jest zamieszczana na świadectwie.

3 Koch-Kozioł, M. (2023), *Jak stworzyć wewnętrzzszkolny system doradztwa zawodowego (WZDZ) i program realizacji doradztwa zawodowego na dany rok szkolny z przykładami dobrych praktyk dla szkoły podstawowej i ponadpodstawowej*, Warszawa: Instytut Badań Edukacyjnych, s. 5-8.

4 Kukla, D. (red.) (2011), *Wielowymiarowość poradnictwa w życiu człowieka*, Warszawa: Wydawnictwo DIFIN, s. 168-169.

5 Rosalska, M. (2024), *Poradnik doradcy zawodowego w szkole podstawowej*, Poznań: Wojewódzki Urząd Pracy w Poznaniu, s. 15.

6 Rosalska, M., Wawrzonek, A. (2012), *Między szkołą a rynkiem pracy. Doradztwo zawodowe w szkołach zawodowych*, Warszawa: Wydawnictwo DIFIN, s. 44.

7 Bucka, B. (2006), *Tworzenie wewnętrzzszkolnego systemu doradztwa*, [w:] Kwiatkowski, S. M., Sirojć, Z. (red.) *Młodzież na rynku pracy. Od badań do praktyki*, Warszawa: Ochotnicze Hufce Pracy. Komenda Główna, s. 74–75.

8 Markiewicz, M. (2005), *Potrzeby i możliwości doradztwa zawodowego w szkole wiejskiej*, „Pedagogika Pracy”, nr 47, s. 66–67.

Etap II orientacji zawodowej obejmuje uczniów klasy IV-VI (ukazanie dzieciom podstawowych aspektów pracy człowieka, przybliżanie do świata nauki i techniki)⁹. Etap III doradztwa zawodowego dotyczy klas VII-VIII. Uczniowie są przygotowywani do samodzielności w trudnych sytuacjach życiowych: egzaminy, poszukiwanie pracy, mobilność zawodowa¹⁰. Realizowane zadania z zakresu doradztwa zawodowego obejmują działania ukierunkowane na udzielanie profesjonalnej pomocy, polegającej na organizowaniu dla uczniów zajęć aktywizujących (warsztatowych), niezwykle skutecznych, których celem jest rozwinięcie umiejętności prezentacyjnych uczniów, współpracy w grupie, podziale obowiązków, radzeniu sobie w sytuacjach trudnych¹¹. Ponadto polega on na udzielaniu pomocy w wyborze i selekcji informacji dotyczących edukacji i rynku pracy, zgodnie z planowanym przez nich kierunkiem rozwoju zawodowego¹².

Ważna jest również współpraca z rodzicami. Polega ona głównie na wspieraniu rodziców w działaniach doradczych poprzez organizowanie spotkań szkoleniowo-informacyjnych, udostępnianie informacji i materiałów do pracy z uczniami¹³. Odbывают się zajęcia psychoedukacyjne (np. prelekcje, warsztaty, mediacje i inne formy pracy prowadzone przez doradcę zawodowego, psychologa, pedagoga szkolnego). Rodzice jako przedstawiciele różnych zawodów włączani są do działań informacyjnych szkoły. Poznają oni aktualną i pełną ofertę edukacyjną szkolnictwa ponadpodstawowego i wyższego. Nauczyciele i doradcy zawodowi prowadzą indywidualną pracę z rodzicami uczniów, którzy mają problemy zdrowotne, emocjonalne, intelektualne, rodzinne, itp.¹⁴.

Wewnątrzszkolny System Doradztwa Zawodowego (WSDZ) zakłada zatem, że indywidualna i grupowa praca z uczniami, nauczycielami, rodzicami oraz współpraca ze środowiskiem lokalnym powinna mieć charakter długofalowych, planowanych działań. Głównymi celami WSDZ są: aktywizowanie i podnoszenie kwalifikacji nauczycieli do prowadzenia poradnictwa zawodowego w szkole, rozwijanie aktywności poznawczej uczniów w kierunku właściwej samooceny możliwości psychofizycznych, przygotowanie uczniów do planowania kariery edukacyjno-zawodowej oraz indywidualnego planu działania, aktywizowanie uczniów do poznawania różnych grup zawodowych. Jej celem jest również inspirowanie młodzieży do poznawania kierunków kształcenia i wymagań edukacyjnych w szkołach wyższego szczebla, rozwijanie umiejętności pracy zespołowej, przełamywanie barier środowiskowych (miasto – wieś) oraz kształtowanie właściwych relacji społecznych. Ważne jest włączanie placówek, instytucji i zakładów pracy w proces orientacji i poradnictwa zawodowego w szkole, prowadzenie indywidualnego i grupowego poradnictwa zawodowego na terenie placówek oświatowych, prowadzenie diagnozy środowiska szkół ponadpodstawowych i wyższych (ranking) i dostosowanie ofert edukacyjnych do potrzeb uczniów oraz zmian na rynku pracy¹⁵.

9 Weyssenhoff, A. i in. (2011), *Orientacja zawodowa. Poradnik dla doradców zawodowych, nauczycieli i pedagogów szkolnych*, Kraków: Krakowskie Towarzystwo Edukacyjne – Oficyna Wydawnicza AFM, s. 32.

10 Łukasiewicz A., Sołtysińska G. (2003), *Szkolny Doradca Zawodowy*, Warszawa: KOWEŻiU, s. 29-31.

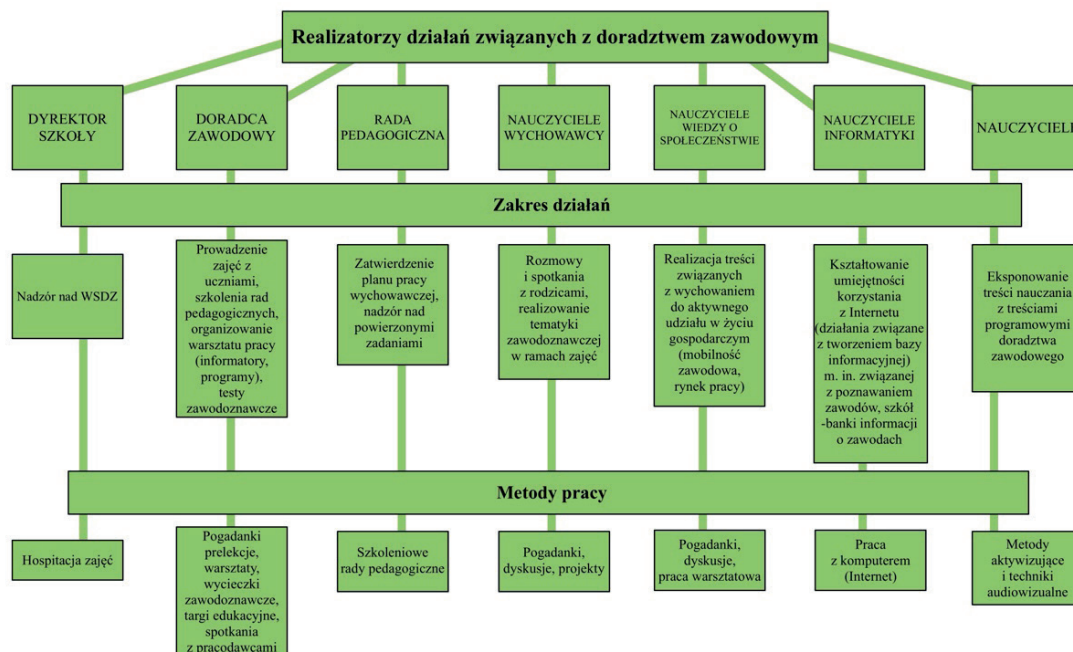
11 Karska K. (2016), *Wsparcie adolescentów w wyborach edukacyjno-zawodowych*, [w:] Kukła, D., Duda, W. (red.) *Poradnictwo zawodowe: rozwój zawodowy w ujęciu przekrojowym*, Warszawa: Wydawnictwo DIFIN, s. 138.

12 Piśula, D. (2010), *ABC doradcy zawodowego. Rozmowa doradcza*, Warszawa: KOWEŻiU, s. 34.

13 Wieczorek, G. (2011), *Poradnictwo zawodowe w systemie edukacji*, [w:] Kukła, D. (red.) (2011), *Wielowymiarowość poradnictwa w życiu człowieka*, Warszawa: Wydawnictwo DIFIN, s. 157.

14 Sabuda, J. (2011), *Naprzeciw zawodowemu przeznaczeniu. Poradnictwo zawodowe w edukacji*, „Doradca Zawodowy”, nr 2 (15), s. 20.

15 Fiało, U.M. (2009), *Nowe trendy w orientacji i doradztwie zawodowym w gimnazjum*, Poznań: Wydawnictwo eMPI², s. 16.

Rysunek 1. Wewnątrzszkolny System Doradztwa Zawodowego – podział obowiązków. Opracowanie własne.

Tak realizowane doradztwo zawodowe na terenie szkół przynosi korzyści polegające na racjonalnym zaplanowaniu przez uczniów indywidualnej ścieżki kariery, uświadomieniu uczniom możliwości wprowadzenia zmian w zaplanowanej ścieżce zawodowej, zapobieganiu niepowodzeniom szkolnym, zniechęceniu, porzuceniu szkoły, pomocy we wkraczaniu i poruszaniu się po rynku pracy¹⁶. Należą do nich również korzyści dotyczące kształtowania postaw i zachowań uczniów, przygotowanie uczniów do aktywnego poszukiwania drogi edukacyjnej i zawodowej, rozwijanie umiejętności planowania przyszłości zawodowej, sztuki komunikowania się oraz zdobywania wiedzy z obszaru znajomości zawodów¹⁷.

Stwarza to podstawę do dobrze zorganizowanego systemu edukacji szkolnej, który polega m.in. na dostępności ścieżek edukacji ogólnej i zawodowej po ukończeniu edukacji obowiązkowej, umożliwieniu łączenia kursów i jednostek szkoleniowych z różnymi ścieżkami edukacji, dostępności dla wszystkich młodocianych i dorosłych ścieżek edukacyjnych, obejmujących nauczanie z zakresu wiedzy stosowanej i technicznej, doświadczenie zawodowe¹⁸.

Wymienione wyżej korzyści płynące z pełnego wdrożenia Wewnątrzszkolnego Systemu Doradztwa Zawodowego w szkole tworzą jeszcze jeden ważny element. Następuje wzrost i prestiż szkoły na rynku edukacyjnym jako instytucji dbającej o zwiększenie możliwości znalezienia stałego zatrudnienia przez jej absolwentów, szkoły, która troszczy się o trafność wyborów edukacyjnych i zawodowych swoich uczniów¹⁹.

Jak widać, główna rola przygotowania młodzieży do wyboru zawodu oraz kierunku kształcenia przypada szkole. Im wcześniej zostaną podjęte odpowiednie działania, tym

16 Pfeiffer, A. (red.) (2014), *Doradztwo edukacyjno-zawodowe. Przykładowe rozwiązania*, Warszawa: KOWEŻiU, s. 20–21.

17 Rozporządzenie MEN z dnia 28 lutego 2019 r. w sprawie szczegółowej organizacji publicznych szkół i publicznych przedszkoli (Dz.U. z 2023, poz. 2736).

18 Bańka, A. (2005), *Rozwój zawodowy a ścieżki tranzytacji z systemu edukacyjnego do rynku pracy*. [W:] *Doradztwo karier*. Warszawa: Ochotnicze Hufce Pracy. Komenda Główna, s. 28.

19 Łukaszewicz, A. (2008) *Wewnątrzszkolny system doradztwa, czyli przygotowanie młodzieży do wejścia na rynek pracy w warunkach polskich*, [w:] *ABC Poradnictwa zawodowego w szkole*, Warszawa: KOWEŻiU, s.48.

większe szanse trafnego wyboru zawodu i mniejsze prawdopodobieństwa kosztów ponoszonych przez młodych ludzi, ich bliskich, a także przez całe społeczeństwo w związku z nietrafną i przypadkową decyzją czy też nieumiejętnością poruszania się na rynku pracy.

Witold Pietruk
Wyższa Szkoła Humanistyczno-Ekonomiczna w Brzegu
Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Niemodlinie
Nauczyciel akademicki; pedagog-terapeuta, doradca zawodowy

Literatura:

1. Bańka, A. (2005), *Rozwój zawodowy a ścieżki tranzytacji z systemu edukacyjnego do rynku pracy*. [w:] *Doradztwo karier*. Warszawa: Ochotnicze Hufce Pracy. Komenda Główna.
2. Bucka, B. (2006), *Tworzenie wewnątrzszkolnego systemu doradztwa*, [w:] Kwiatkowski, S. M., Sirojć, Z. (red.) *Młodzież na rynku pracy. Od badań do praktyki*, Warszawa: Ochotnicze Hufce Pracy. Komenda Główna.
3. Fiała, U.M. (2009), *Nowe trendy w orientacji i doradztwie zawodowym w gimnazjum*, Poznań: Wydawnictwo eMPI².
4. Karska, K. (2016), *Wsparcie adolescentów w wyborach edukacyjno-zawodowych*, [w:] Kukła, D., Duda, W. (red.) *Poradnictwo zawodowe: rozwój zawodowy w ujęciu przekrojowym*, Warszawa: Wydawnictwo DIFIN.
5. Koch-Kozioł, M. (2023), *Jak stworzyć wewnątrzszkolny system doradztwa zawodowego (WZDZ) i program realizacji doradztwa zawodowego na dany rok szkolny z przykładami dobrych praktyk dla szkoły podstawowej i ponadpodstawowej*, Warszawa: Instytut Badań Edukacyjnych.
6. Kukła, D. (red.) (2011), *Wielowymiarowość poradnictwa w życiu człowieka*, Warszawa: Wydawnictwo DIFIN.
7. Łukasiewicz, A., Sołtysińska, G. (2003), *Szkolny Doradca Zawodowy*, Warszawa: KOWEŻiU.
8. Łukaszewicz, A. (2008), *Wewnątrzszkolny system doradztwa, czyli przygotowanie młodzieży do wejścia na rynek pracy w warunkach polskich*, [w:] *ABC Poradnictwa zawodowego w szkole*, Warszawa: KOWEŻiU.
9. Markiewicz, M. (2005), *Potrzeby i możliwości doradztwa zawodowego w szkole wiejskiej*, „Pedagogika Pracy”, nr 47.
10. Pfeiffer, A. (red.) (2014), *Doradztwo edukacyjno-zawodowe. Przykładowe rozwiązania*, Warszawa: KOWEŻiU.
11. Pisula, D. (2010), *ABC doradcy zawodowego. Rozmowa doradcza*, Warszawa: KOWEŻiU.
12. Rosalska, M. (2024), *Poradnik doradcy zawodowego w szkole podstawowej*, Poznań: Wojewódzki Urząd Pracy w Poznaniu.
13. Rosalska, M., Wawrzonek, A. (2012), *Między szkołą a rynkiem pracy. Doradztwo zawodowe w szkołach zawodowych*, Warszawa: Wydawnictwo DIFIN.
14. Rozporządzenie MEN z dnia 12 lutego 2019 r. w sprawie doradztwa zawodowego (Dz.U. z 2019, poz. 325).
15. Rozporządzenie MEN z dnia 28 lutego 2019 r. w sprawie szczegółowej organizacji publicznych szkół i publicznych przedszkoli (Dz.U. z 2023, poz. 2736).
16. Sabuda, J. (2011), *Naprzeciw zawodowemu przeznaczeniu. Poradnictwo zawodowe w edukacji*, „Doradca Zawodowy”, nr 2 (15).
17. Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe (Dz. U. z 2025, poz. 1043).
18. Weyssenhoff, A. i in. (2011), *Orientacja zawodowa. Poradnik dla doradców zawodowych, nauczycieli i pedagogów szkolnych*, Kraków: Krakowskie Towarzystwo Edukacyjne – Oficyna Wydawnicza AFM.
19. Wieczorek, G. (2011), *Poradnictwo zawodowe w systemie edukacji*, [w:] Kukła, D. (red.) (2011), *Wielowymiarowość poradnictwa w życiu człowieka*, Warszawa: Wydawnictwo DIFIN.